

Kődobálók

A múlt századon "vörös fonálként" áthúzódo balkáni mizériák epilógusának sajnos még utódaink is szemtanúi lehetnek. Vagy nem ahhoz tartoznak-e a már néhai Jugoszlávia legdélibb köztársaságában az utóbbi években időnként lejátszódó események, a "többségi" macedón és a "kisebbségi" albán népcsoport kezdetben fegyveres, ma már békésnek mondható el- vagy leszámolásai, amelyek a nemzetközi békefenntartók által szorgalmazott tárgyalásos megoldás kétségtelenül beindult folyamata ellenére azért mégis követelnek még áldozatokat? Többek között még a békefenntartók soraiból is, mint ahogy az 2001-ben történt, amikor a macedóniai albán települések térségében járőröző nemzetközi katonák egyikét érte halálos találat. Nem löfegyver csupán egy repülő kő- vagy betondarab végzett vele, amikor néhányadmagával egy terepjáróban közlekedve gyanútlan jóhiszeműséggel megengedte magának azt az óvatlanságot, hogy a feltehetően meleg, napsütéses időben levegye fejről a rohamsisakot. S azzal egy felüljáróról már "repült is a nehéz kő", s kioltotta egy fegyverét senki ellen használni nem szándékozó, bizonyára nagyon rokonszenves fiatalember életét...

Hogy ki volt a kődobáló, az mindmáig nem derült ki. Lehetett akár egy olyan albán, aki a Kosovóhoz, majd azzal együtt az Albániához való csatlakozásra áhítozik, vagy akár egy olyan macedón, aki az etnikailag tiszta állam csábképének büvkörébe került, és sehogyan sem tudja elképzelni, hogy a hazája lakosságának egyötödét kitevő, más ajkú népcsoport is az "álmalkotók"-kal azonos jogokat élvezzen.

Csak hogy kődobálók a világnak a Balkántól némileg szelidebb tájain is akadnak. Gondoljunk csak a néhány évvel ezelőtt Magyarországon megtörtént esetre, melynek során egy robogó vonat nyitott ablakán át ért halálos kődobás egy, az elsuhanó tájat békésen szemlélő s a vasúti töltés mentén játszadozó szurtos kis lurkóknak (köztük talán a saját gyilkosának is) vidáman integető hat-hét éves kisfiút. Az elkövetőt itt sem találta meg a rendőrség, bár az áldozat édesanyja

eléggé pontos személyleírást adott róla (róluk, mint-hogy a vonatot egy egész csoport dobálta meg). Az utólag kiadott rendőrségi közlemény még az elkövetők etnikai hovatartozásáról sem tett említést, mert hogy a kisebbségeket rossz hírbe hozni ma talán még nagyobb bűnnek számít Magyarországon, mint egy emberi életet kioltani...

Mindenesetre kődobálókkal az emberiség történetének minden korszakában találkozhatunk, hiszen az emberré válás is úgy kezdődött, hogy majomösrünk megragadott egy letört faágat, vagy felkapott egy éppen ott heverő követ, s védekezéséppen hozzávágta a rátámadó fenevadhoz, amint azt mi is szinte ösztönyszerűleg tesszük, ha az utcán egy kőbor eb nekünk ront. Vagy kedves unokatestvéreink, az emberszabásúak, "akik" a fák koronájának biztonságából néha valószínűs sortüzet képesek zúdítani a lent lappangó vérszomjas ragadozókra.

Nos, a történelem előtti időkben jobb híján a kő is elég hatékony fegyvernek bizonyulhatott a dúvadak éles fogai és karmai ellen, sőt az ősemlékek hordák egymás elleni csatározásainak során is. Még a homéroszi hősök is (nyíl és dárda fogytán) fel-felkaptak egy-egy jókora szikladarabot, hogy egymás ércsisakos fejéhez vágják. Ám a trójai háborút leíró Iliászban egy-két évszázaddal feltehetőleg későbbi Odüsszeiában már egyértelműen Polüphemosz, az egyszemű óriás a kődobáló, a földméli vulkanikus erők megszemélyesítője, aki az isteni törvényeket, köztük a vendégszeretet szokását is lábbal tipró, az emberinél alantasabb életformát képviseli.

Kődobáló a Góliátot legyőző zsidó pásztorfiú is, akinek történetét a Szentírásnak a Sámuel könyve című fejezete örökíti meg. Igaz, a Michelangelo által oly páratlan művészi erővel megjelenített Dávid nem pusztán kézzel elhajított, hanem parittyából kiröppentett kővel találta homlokra az állig felfegyverzett filiszteus harcost, de kétségtelen, hogy ő képviseli a világirodalomban a kődobálók legrokonszenvesebb fajtáját. Egyébként az általa használt kezdetleges fegyver volt

az őse egyrészt az ókori kőhajtó gépeknek (majd a lőpor feltalálása után az eleinte kő-, majd vasgolyókat kilövő ágyúknak, amelyek sistersgő, tüzes lövedékét – ahogy azt az Egri csillagokban olvastuk – még könnyű volt nedves állatbőrökkel letakarva megszelídíteni), másrészt a gyermekkoromban igen közkedvelt gumipuskának (szerbesen pratykának), amelynek kavicslövedékei csupán verebek és ablaküvegek számára jelentettek veszélyt (no meg papírgalacsinok kilövésével pedagógusaink bosszantására szolgáltak).

Visszatérve azonban a régmúltba, a segédeszköz nélküli, pusztá kézzel történő kődobálás korszakába, nekünk, magyaroknak is van egy említésre méltó hősrünk, mégpedig a nagy erejű Toldi Miklós, akiről Ilosvai Selymes Péter, majd az ő nyomában Arany János jóvoltából tudunk. Ő ugyan csak kivételesen, valójában csak egyetlen alkalommal mutatta be az ilyen jellegű tevékenységben megnyilvánuló rátermettségét, akkor viszont, mondhatni, teljes sikerrel. Mentségére szolgáljon, hogy tettét nem alapos megfontolásból, hanem a vállcsontját ért dárda okozta seb miatti jogos felháborodásában követte el. Jó keresztényként mégsem javasolnám senkinek, hogy a szelíd "Aki téged követ megdob, dobd vissza kenyérrel!" krisztusi intelmet az "Aki téged dárdával megdob, dobd vissza malomkövel!" szentenciával cseréljük fel.

Ezzel szemben történelmünk annál több, bár név szerint nem említett kődobálóról tud, a hajdani várvédőktől kezdve, akik a sokszoros túlerőben lévő ostromlóknak a fejből igyekeztek kiverni az illetéktelen behatolás gondolatát a falakról lezúdított kövekkel, forró vízzel és szurokkal is. Később, a polgári forradalmakban pedig az utcakő nemcsak a barikádok építőanyagává, hanem a technikai fölényben levő ellenfél távoltartásának defenzív eszközévé is vált.

A mi szelidebb pannon tájainkon, jámbor magyar népünk körében a kődobálásnak nem volt igazi hagyománya. Nem is csoda, hiszen az alföldi pusztán alig-alig lehet követ találni, olyannyira, hogy még épületeink is inkább sárból vagy vályogból készültek, nád-dal, szalmával, zsuppal fedték be őket. Ezek egyike sem volt alkalmas hajtófegyver előállítására. Minthogy errefelé a malomkődarabok is ritkaságszámba mentek, az én gyermekkoromban hajigálózásra inkább csak göröngyöt használtunk, ami tudvalevően keményre száradt sár, s noha sebet okozni igen, ölni azért mégsem lehetett vele. S ezt a dobálózást is csak addig gyakoroltuk, míg a szülői és iskolai nevelés alul és felül egyaránt ható megtorló intézkedései rá nem ébresztettek

bennünket e szokás civilizálatlan és a polgári társadalom által merőben elfogadhatatlannak ítélt voltára.

Nem úgy a velünk egyívású "államalkotó" fiatalokat, akikről falusi ismerőseim közül többen is azt mesélték, hogy a két világháború között a bácskai magyar helységek közé telepített-beékelte "dobrovoljac" településeken áthaladó szekereket rendszeresen megdobálták, s a vásárra, búcsúba vagy csak távolabb eső földjeik megművelésére igyekvő magyarok ezt minden esetben szó nélkül eltűrték, mivelhogy a rakoncátlan gyerekhad szülei és felnőtt rokonai csak az alkalmat lesték, hogy a gyerekcsíny bármilyen megtorlása esetén komolyabb eszközökkel (doronggal, fejszével vagy a minden dobrovoljac házban megtalálható puskával-mordálllyal) folytassák a "nemzetek közötti vitát".

Persze, a kődobálás eme szelidebb formájának is volt egyértelmű politikai üzenete, mégpedig az, hogy az új honfoglalók szívből utálják az itt talált más ajkú, más szokású idegeneket, akikkel nem hajlandók semmiféle békés együttélésre, mert az általuk "meghódított" területről ezeknek mielőbb el kellene tűnniük. (Ahogyan ezt egyébként a Kánaán meghódítására készülő Mózes törvényei is előírták.) Ezt a magatartást a II. világháború hazai győzteseinek ideológiája (az általuk szükségesnek ítélt kiirtások és kiűzések után) negyven éven át megfékezte ugyan, ám a proletár-internacionalizmus és a testvériség-egység eszméinek a be-fuccsolása után annál elemibb erővel tört ki a nemzeti gyűlölködés, és sajnos nem is az ehhez képest ártatlan dolognak tűnő kődobálás formájában. A kődobálók egyenes ági leszármazottai a hatalom elvesztése után is megmaradtak, és ideológiai eszközökkel folytatják a kődobálást.

A Balkántól északabbra tevékenykedő kődobálóknak, akiknek etnikai hovatartozását nem ildomos említeni, nincs ideológiájuk, őket a szociális helyzetükből fakadó nyomorúság, a közösség istápoló gondosságának az elmaradása ösztönzi rombolásra. Értelmetlen tettük a számukra inkább mostohának, mintsem édesanyainak tűnő társadalom iránti gyűlöletből fakad. Ezen pedig könnyű volna segíteni, ha a létminimum alatti szinten tengődő családok támogatására (és a nyomor újratermelésére) fordított eszközöket (családi pótlék) kizárólag iskoláztatásra költenék. Magyarán szólva az anyagi támogatást nem a lumpenréteghez tartozó szülőknek kellene juttatnunk, hogy a család eltartására szánt pénzből "még egy kis pálinka is fusson", hanem a segítségnek abban kellene megnyilvánulnia, hogy az óvodába-iskolába (valóban) járó gyermek-fia-

tal az oktató-nevelő intézményben díjtalanul megfelelő táplálékot, ruházatot és felszerelést (tankönyveket és tanszereket) kapjon. Kezdhetnék talán az egy pohár iskolatejjel és az ingyenes uzsonnával – erre talán még nekünk is volna lehetőségünk az államigazgatási költségek némi megnyesegetése árán.

A szülő "gondjait" megfelelő munkalehetőséggel vagy ennek híján tisztességes munkanélküli-segéllyel és nem a családi pótlékkal kellene megoldani.

Mindennek ellenére a kódobálás klasszikus hazája mégsem a Balkán, hanem a Közel-Kelet. És nem csupán azért, mert a megkövezés mint kivégzési mód (különösen házasságtörő asszonyok esetében) a bibliai időkől kezdve napjainkig itt dívik leginkább, és az iszlám hatására innen terjedt el az arab-mohamedán országok többségében. A kódobálásnak azonban ma a Közel-Keleten politikai töltete van: kódobáló palesztinokat s a kódobálásra rendszerint gumide néha éles lövedékkel is "válaszó" izraeli katonákat a tévén nap mint nap láthatunk. Hogy miért szállnak szembe a korszerűen felszerelt, jól kiképzett és fegyvelmezett hadsereggel a mindenre elszánt fanatikusok, a suhancoktól a hajlott korúakig, arra azért nyilván van magyarázat. A közös haza földje, amelyen egyik fél sem kíván osztoz-

kodni, a "történelmi" jogok, amelyekből senki sem akar engedni, az egymás nyelvével, vallásával, szokásaival szembeni kölcsönös türelmetlenség, az adott esetben a népirtásig fajuló gyűlölet a mi tájainkon sem ismeretlen. (Mint tudjuk, még a "civilizált" Nyugaton sem.)

S hogy ki lesz az egyenlőtlen küzdelem győztese? Én nagyon remélem, hogy nem a kódobálók. És nemcsak azért, mert ők a fegyvertelenek, nyomorultak, a rongyosak, a műveletlenek, még ha sok esetben igazuk is van.

De ugyanakkor azt is remélem, hogy a gumilövedékkel, vízágyúval, könnyfakasztógázzal, páncélautóval, helikopterekkel és vadászbombázókkal felszerelték sem fognak győzni, még akkor sem, ha időnként meg nekik van igazuk. Győznie csupán a józan értelemnek lenne szabad, amely belátja, hogy mindenkinek egyaránt van helye a Nap alatt, azon a földön, ahol született, vagy ahova jó-, illetve balsorsa vetette. S hogy senki se követelhesen a másikénál több jogot csupán azon az alapon, hogy önmagát államalkotónak vallja az "idegen jövevény"-nyel szemben. S végezetül, hogy ezt a jogegyenlőséget ne kódobálással és ne könnygázgránátokkal kelljen kivívni vagy megakadályozni.

